

“
SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Savus užauginę, dalija šilumą svetimiems

Net ir rūpestingiausi auklėtojai, geriausi valdiški namai negali vaikams atstoti gimtųjų namų ir tėvų. Tegul ir pačių blogiausių. Vaikai visada jų ilgisi. Tą ilgesį iškęsti jiems gali padėti savanoriai, atnešantys dalelę savo jaukių namų ir išminties. Tokių žmonių neatsisakyti nėra viena globos įstaiga, bet kur jų gauti? Ne kiekvienas nori savo vakarus ar savaitgalius dalytis su svetimais vaikais. Gali būti, kad savanorių vaikų globos įstaigose nėra ir todėl, kad neturime tokių tradicijų. „Reikia tik pabandyti, ir atsiveikinti su naujaisiais draugais bus ne mažiau sunku, negu praverti duris pas juos pirmą kartą“, - šypsosi žagarietė savanorė Sandra BUDRIUVIENĖ.

Budrių šeimos asmeninio albumo nuotr.

R Dalia BYČIENĖ
„Respublikos“ žurnalistė

Papirko nuoširdumas

Sandra su savo vyru Sigitu Budriu į Joniškio r. Vaiko ir šeimos gerovės centrą Žagarėje savanoriauti atėjo praėjusių metų rudenį. Atėjo paskatinti Želgaičių kaimo bendruomenės, kurios kapeloje abu dainuoja. Šeimai pasiūlė dalyvauti projekte „Kai vaikai užauginti“. Pagal projektą savanoriams užtenka padirbėti 40 valandų. Ir galima atsiveikinti. O toliau? „Toliau būtų kiti. Jei tik jų atsirastų“, - šypsosi moteris ir neslepia, kad juos papirko vaikų nuoširdumas. Mažesnieji laukia, pribėga, apsikabina, klausia, kada vėl ateis. Nėra taip, kad šeimai laiko būtų per daug. Abu važinėja į darbus Joniškioje. Sandra žemėtvarkos specialistė, Sigitas dirba bendrovėje „Joniškio hidrostatyba“. Po darbo vakarais ir savaitgaliais jie dalijasi su svetimais vaikais. „Nors tas darbas jau baigiasi, galvojame, kad vaikus ir ateityje lankysime, dalyvausime jų šventėse“, - apsisprendė žagariečiai.

Savi vaikai užauginti. Sūnus Robertas dirba Šiauliuose, su drauge kuria savo gyvenimą. Duktė Ramutė, su šeima, keletą metų bandžiusi pritaikyti Ispanijoje, paliko bežemių gyvenimą ir sugrįžo į Lietuvą dėl vaikų. Įsikūrė Garliavoje. Prie keleto universitete išmokytojų kalbų prisidėjusi dar vieną, jauna moteris dirba vadybininke didelėje įmonėje. Anūkė jau keturiolikos metų. Šiek tiek daugiau tėvų rūpesčio dar reikia jauniausiam, Ričardui, Kauno kolegijoje studijuojančiam verslo administravimą.

Eidami savanoriauti, tėvai dėl viso pikto pasitarė su saviškiais, kaip jiems atrodytų pasirinkimas. Ir apsidžiaugė sulaukę pritarimo - esą visas laikas dabar jų. „Už tai ir norisi tą laiką išnaudoti prasmingai. Gal tuo ir vaikams įskiepysi, kad gyventi vien dėl savęs, neverta“, - šypsosi moteris.

Dovanos ekskursiją ir koncertą

Budriai galvoja, kad projektas jiems buvo stumtelėjimas kurlink

patys ėjo. Kai projektas pasibaigė, prasidėjo svarstymai ką dar nuveikus, kad įlietų į tėvų apleistų vaikų širdes kuo daugiau šilumos, kompensuoti tai, ko jie negavo.

„Baigė projektą, su vyru svarstėme, kažin, ar dar galėsime lankyti. Bet pripratome prie vaikų, pajutome, kad esame jiems reikalingi. Pasiteiravome direktorės, ar dar būtume laukiami, ir apsidžiaugėme, išgirdę atsakymą - taip. Pradėjome darbus rudenį, dienoms trumpėjančiam, nes nei kur išėsi, nei ką pamatysi. Liko neįgyvendinta mintis vaikams aprodyti pažintinį Mūšos tyrelio taką. Rudenį vaikai nenorėjo, bet, manau, tik dėl to, kad nežinojo, koks jis puikus. Tikiu, kad įtikinsime vaikus pavasarį. Daugelis turbūt nėra matę tikrosios gamtos. Man tiesiog knieti sužinoti, ką jie sakys sugrįžę iš ekskursijos“, - pasakoja moteris.

Artimiausiuose planuose ir koncertas globos įstaigoje. Sandra su Sigitu dainuoja Želgaičių bendruomenės kapeloje, todėl kapelos draugai sutiko surengti vaikams bei jų auklėtojams koncertą.

Svarbiausia - sudominti

Kitas vyras gal ir atsikaktytų gaišti su svetimais vaikais. „Tik ne Sigitas. Jam patinka bendrauti, patinka vaikai. Jis ne tik nagingas, bet ir mėgsta šeiminkauti. Į pirmą susitikimą su vaikais nešėmės tortą, kurį Sigitas pats iškepė. Berniukai vyrą dar geriau priima“, - šypsosi Sandra. Žagarės vaikų globos namuose berniukų daugiausia ir yra. Jiems reikia pavyzdžio bei išmanančios rankos, jei dviratį sulūžta.

„Vaikai paimti iš tėvų, charakteriai jų įvairūs, bet po atšiaurumu slepiasi jautrios vaikiškos sielos. Turi juos priimti tokius, kokie yra. Mamų jiems trūksta, trūksta kam atsiverti, bet mes į jų sielas per daug nelendame. Nesame psicho-

logai. Baisu užgauti vaikišką širdelę, suvirpinti jautrią stygą. Bet vaikiškos sielos - kaip ant delno. Atsiskleidžia dirbant su jais, leidžiant laisvalaikį. Mes prie jų prisirišome, jie taip pat“, - sako moteris. Pasak Sandros, jeigu nueisi nepasirengęs, nieko nebus. Su vaikais neatsisėsi šiaip sau ir nepaplepėsi. „Būna, pasirodė iš esmės, o kai pradėsi dirbti, paaiškėja, kad reikia paprastumo, nusileisti iki jų lygio. Tikrai reikia pasitempti, antraip nesudominsi. O jei nesudominsi, kokia prasmė ten vaikščioti?“ - abejoja Sandra.

▶ Atrodo, vieni vaikai kaip dygliukai, bet kai su jais daugiau pabendrauji, visai kitokius juos pamatai

Vaikai, su kuriais dirba žagariečiai savanoriai, labai skirtingo amžiaus. „Dažniausiai mus septynmečiai, devynmečiai, dešimties metų vaikai apsupa. Su jais daugiausia užsiimame. Ruošėmės Helovynui, prieš Kalėdas su jais karpėme, darėme įvairias puošmenas, girliandas. Sugalvojome švęsti draugo dieną, parengėme žaidimų, draugystės medį padarėme kartu. Jiems patinka kurti. Nėra programų, nurodymų, kaip dirbti, ką padaryti. Tiesiog ateini, kuri, bendrauji. Mums abiems daugiausia kultūriniai dalykai rūpi, tai ir su vaikais daugiausia tuo užsiimame“, - aiškina Sandra.

Pasikeitė laikai ir vaikai

Kokiomis aplinkybėmis pakliūva vaikai į globos įstaigas šiais laikais? „Nepriežiūra, išgėrinėjimai, nesugebėjimas tvarkyti buitės, auklėti vaikų. Ne vieną, o po kelis vaikus iš šeimos paima. Jie čia aprenkti, pamaitinti, turi kompiuterius, telefonus beveik kiekvienas, bet neturi svarbiausio - tėvų. Kai

nėra tėvų, vaikučiai kitokie auga, kad ir kiek vertingų daiktų jiems duotum. Vienus daugiau, kitus mažiau paliečia. Atrodo, vieni vaikai kaip dygliukai, bet kai su jais daugiau pabendrauji, visai kitokius juos pamatai. Be tėvų augantys vaikai įpratę daugiau už save pakovoti, nelinkę dalintis“, - patirtimi dalijosi savanorė.

Pasak Sandros, dabartinės globos įstaigos labai skiriasi nuo buvusių vadinamųjų internatų. „Dabar globos grupės mažesnės, auklėtojos stengiasi prisitaikyti, glau-

džia vaikus tarsi mamos. Bet vis tiek jiems savų mamų trūksta. „Dauguma šeimose matė didelį skurdą, o jei tėvai dar ir geria, tai viską prageria. Tarnybų dabar daug, jos tikrina. Už tai ir paima, kai pamato kokiomis sąlygomis vaikai auga. Anksčiau skurdo šeimose taip pat buvo daug, tėvai nuo ryto iki nakties darbuose, vaikas vaiką augino. Iš seniūnijų darbuotojų yra tekę girdėti, kad jaunos mamos neturi įgūdžių, nesupranta, kad drabužius reikia skalbti, o ne sudėvėti, kol spalvų nebesimato ir išmesti. Neretai net įsivaizduoti sunku, kad taip gali būti. Bet taip yra. Daržas prie namo usnimis želia, o tėvai laukia, kol kažkas jiems užaugins daržovių. Net galvoji, ar vaikai užaugę tokiomis sąlygomis norės, sugebės kitaip gyventi? Bet yra išimčių. Štai pas mus vienas berniukas, mažas dar, nežinau jo šeimos, bet išsiskiria iš kitų. Mokia vaikus draugystės juostelę ant rankos nusipinti, nieko ten sudėtingo nėra, reikia tik kantrybės. Kartu pynėme. Tas mažiukas net

dvi juosteles nupynė - sau ir draugei. Prie visų darbų kaip žibuoriukas. Žiūrėdamas į šį vaiką nejučia galvoji, kaip jis galėjo atsirasti tuose šaltuose tėvų namuose, toks supratingas, nesavanaudis“, - siejosi moteris.

Lazdą perlenkti paprasta

„Dabartinis pasaulis nebe toks, kokiame mes augome. Anksčiau net nesigirdėdavo, kad tėvai savo kūdikius sumuša. Baisu. Bet kartais perlenkiama. Kiekviena situacija yra skirtinga, reikia pažinti tą šeimą. Negali akiai žiūrėti vien tik įstatymo raidės. Bet ir vaikai jau nebe tie, yra tekę girdėti, kad ir vaikai patys pasiskundžia, kad tėvai geria, jų neaprupina. Gerai, kad vaikai atsisako bent šio tokio vargo tėvų namuose, kad augdami globos namuose supranta, jog gyvenimas, kai tavimi besąlygiškai rūpinamasi, nebus amžinas. Ateis diena, kai gyventi ir spręsti teks patiems. Labai miela matyti vaikus, kurie turi svajonių, ateities planų. Jie ir kitus pakursto“, - svarsto savanorė.

Savanorių trūksta

Pasak centro vadovės Raimondos Doviltienės, Joniškio r. Vaiko ir šeimos gerovės centre dabar gyvena 30 vaikų nuo dvejų iki devyniolikos metų. Visi - šios savivaldybės. Savanorių veikla esanti įdomiausia vaikams nuo 8 iki 14-15 metų. Šio amžiaus vaikų ir globos įstaigoje daugiausia. Dirbančių su iš tėvų paimtais vaikais savanorių labai trūksta.

„Gerokai anksčiau yra savanoriai studentai. Vienas jų studijavo informatiką, prižiūrėdavo vaikų kompiuterius, žaisdavo su jais, pamokydavo žaidimų. Kelios mergaitės keletą kartų buvo atvykusios, eidavo su mūsų vaikais į gamtą, mokė rankdarbių. Dabar pas mus savanoriauja trys žagariečiai - Sandra ir Sigitas Budriai bei menininkas Edmundas Vaičiulis. O norėtuši nuolat ir daugiau turėti iš šalies ateinančių gerų žmonių su naujomis idėjomis ir savo pasauliais“, - turi viltį globos namų vadovė.

Anot R. Doviltienės, vaikai į globos įstaigą pateko įvairiomis aplinkybėmis. Pagrindinės priežastys - girtavimas šeimose. Keletas tėvų nesugebėjo vaikų aprūpinti, stigo socialinių įgūdžių. Po liepos 1 d., kai įsigaliojo naujas įstatymas, vaikų ne tik nesumažėjo, o padaugėjo. Rudenį į globos namus pateko net šeši vienos šeimos vaikai. Ir maža ženklų, kad mama veržtųsi keistis. O kai žmogus nenori, nelabai gali jį pakeisti. Globos įstaigos vadovė dėstė, kad į šeimas pasiimančių globėjų taip pat ne daug. Savaitgaliais, per atostogas pas laikinuosius globėjus išvyksta vos keli vaikai. Pastaruoju metu keli vaikai apgyvendinti pas budinčius globėjus. Gali būti, kad vaikai bus sugražinti tėvams. „Bet apskritai kalbant, vilties, kad tėvų apleistų vaikų greitai neliks, kol kas maža“, - neslėpė daug metų šį darbą dirbanti specialistė.

Pensijų reformos plusai ir minusai

Naujoji pensijų reforma ne juokais susuko galvas būsimiems pensininkams. Dažnam sunku apsispręsti, ar likti tik SODROJE, ar pensijai kaupti papildomai. Ką jiems žada SODRA ir ką privatūs pensijų fondai?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo buvęs Seimo pirmninkas, teisininkas Artūras PAULIAUSKAS, buvęs socialinių reikalų ir darbo ministro patarėjas, profesorius Romas LAZUTKA, Lietuvos socialinių tyrimo centro Darbo rinkos tyrimų instituto vadovas Boguslavas GRUŽEVSKIS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G. JAKAVONIS: Pensijų reforma nori nenori palies mus visus. Dar keleri metai ir pensija bus vienintelis mūsų pragvenimo šaltinis. Pradėkime nuo jūsų, gerbiamas Artūrai. Kelias kadencijas buvote Seimo nariu, jau kažkada kalbėjome, kad padarėme didelę klaidą dirbantiems pensininkams sumažinę pensijas. Ilgą laiką žmonės buvo nepatenkinti. Gal tada nebuvo kitos išeities, bet, kalbantis su vyresniais žmonėmis, tas sprendimas iki šiol priverčia jaustis neaukščiau... Kas vyksta su mūsų pensijomis?

A. PAULIAUSKAS: Kadangi jūs užmynėte ant skaudžios nuospaudos, kai buvo sumažintos pensijos, trumpai pasakysiu, kad po 2000-ųjų buvo metas, kai daly-

Artūras PAULIAUSKAS
Buvęs Seimo pirmininkas, teisininkas

Jeigu mes meluosime ir apgaudinėsime, nė vienas modelis neveiks

vaujančių Seimo rinkimuose žmonės neklausė, ar padidinsit pensijas. Jie klausė, ar mokėsite pensijas. Buvo tokia situacija, kad žmonės nežinojo, ar išvis gaus pensijas, nes SODRA buvo pasiskendusi skolose, o pačios pensijos buvo labai mažos. Žinoma, kai Vyriausybė atnešė projektą argumentuodama, kad norint gelbėti SODRĄ reikia mažinti pensijas, mes sutikome. Galima tik pasidžiaugti, kad neilgai truko toks teisinis nihilizmas, vėliau tai buvo atstatyta. Tačiau taip yra, kad mes skolingi pensininkams. Taip išei-
na, kad žmonės, dirbė po 40 metų ir dar daugiau, tampa pačiais skurdžiausiais mūsų visuomenėje. Gerai, jei kažkiek yra susitaupę, jei gyvena dviese, jei ligų nėra, tai dar gali pragyventi iš vidutinių pensijų. O jeigu viskas kartu, visos problemos - tai tikrai

R. LAZUTKA: Lietuvoje jau ilgą laiką vyksta ne visai geras dalykas dėl valstybės organizuotos SODROS pensijų sistemos, kuri dažnai nepagrįstai kritikuojama. Ji neaprupinama ištekliais ir todėl pensijos yra mažos. Yra elementarus skaičius nuo bendro šalies produkto (BVP). Kitos šalys nuo BVP būtent socialinio draudimo pensijoms skiria apie 10,5 proc., o Lietuva skiria 5,7 proc. Taigi, mūsų pensijos būtų visai kitokios, jeigu mes skirtume daugiau lėšų. Jos neskiriamos dėl vadinamojo „gyvulių ūkio“, nes žmonės tiesiog pabėga. Ypač pabėga dalis gerai uždirbančių. Yra įvairios savarankiško darbo formos ir daug mūsų „žvaigždžių“ pajamas gauna būtent per, jei gyvena dviese, jei ligų nėra, tai dar gali pragyventi iš vidutinių pensijų. O jeigu viskas kartu, visos problemos - tai tikrai

didelis skurdas. Tuo metu ir buvo bandoma ieškoti kelių. Vienas iš kelių buvo kaupiamasis pensijų būdas, kad dabartinių pensininkų sąskaita būtų kaupiama ateičiai, vėlesnėms kitų žmonių pensijoms. Tačiau tas būdas iškart buvo sutiktas su dideliu pasipriešinimu. Kelis kartus bandyta taisyti šią problemą, tačiau nebuvo radikalių žingsnių. Todėl džiaugiuosi, kad ši Vyriausybė ėmėsi taisyti. Tačiau man atrodo, kad daroma pusinė reforma, visą laiką pritrūksta ryžtingų žingsnių. Negaliu sakyti, kad tie žingsniai yra nepadaryti. Mano nuomone, pusiniai žingsniai, nors nesprendžia problemos, bet gerina situaciją, kokia yra susiklosčiusi. Pažvelkime, per keletą metų pensijos šiek tiek padidėjo ir kaupimas atsirado šiek tiek sąžiningesnis, valstybė prideda dalį. Svarbiausia, kad žmonės patikėtų, jog vien tik iš SODROS išgyventi senatvėje bus sunku, turėtų būti ir profesinės pensijos. Dabartioje, Austrijoje žmonės gauna didesnes pensijas todėl, kad gauna iš įvairių šaltinių, ne tik iš SODROS, kaip mes tikimės. Pas mus tos sistemos kol kas nėra. Klausimas iš tikrųjų labai aktualus ir jį geriausiai atsakytų ekspertai.

G. JAKAVONIS: Manau, kiekviena valdžia turi pirmiausia rūpintis žmonių socialine gerove. Gerbiamas Romai, jūs visuomet garsėjote kaip žmogus, atvirai kalbantis apie socialinius dalykus. Kai pradėjote dirbti socialinių reikalų ministro patarėju, tikėjais, kad jūsų kumštis bus tvirtas, bet žiūriu, kad neišlaikėte ir pasitraukėte. Tad kas, jūsų nuomone, vyksta Lietuvoje?

R. LAZUTKA: Lietuvoje jau ilgą laiką vyksta ne visai geras dalykas dėl valstybės organizuotos SODROS pensijų sistemos, kuri dažnai nepagrįstai kritikuojama. Ji neaprupinama ištekliais ir todėl pensijos yra mažos. Yra elementarus skaičius nuo bendro šalies produkto (BVP). Kitos šalys nuo BVP būtent socialinio draudimo pensijoms skiria apie 10,5 proc., o Lietuva skiria 5,7 proc. Taigi, mūsų pensijos būtų visai kitokios, jeigu mes skirtume daugiau lėšų. Jos neskiriamos dėl vadinamojo „gyvulių ūkio“, nes žmonės tiesiog pabėga. Ypač pabėga dalis gerai uždirbančių. Yra įvairios savarankiško darbo formos ir daug mūsų „žvaigždžių“ pajamas gauna būtent per, jei gyvena dviese, jei ligų nėra, tai dar gali pragyventi iš vidutinių pensijų. O jeigu viskas kartu, visos problemos - tai tikrai

G. JAKAVONIS: Kai aš pasakaitau, kad nuo manęs pradedu atskaityti privalomai, man kyla klausimas, kodėl iš manęs kažkas turi privalomai atskaityti pinigų į tam tikrus fondus. Jeigu čia mano pinigai, o valstybė mane verčia kažką daryti, gal man vertėtų kreiptis į Strasbūrą? Kodėl valstybė su manimi taip elgiasi? Kaip jūs, pone Boguslavai, vertinate šią situaciją?

B. GRUŽEVSKIS: Aš būčiau linkęs teigiamai vertinti atskirus šios reformos papunkčius. Pritarsiu tam, kad ne viskas padaryta iki galo. Pradėkime nuo to, kas padaryta teigiamai. Teigiama trys bendri dalykai. Pirmia, yra gerai, kad ta pakopa yra atskirta nuo SODROS įmokų. Mokant antrai pakopai, tai nedaro jokios įtakos,

ypač neigiamos, pensijų kaupimui, SODROS sistemai. Tai labai geras žingsnis, bet jis labai vėlai padarytas. Visą tą laikotarpį, kol tokios sistemos nebuvo, buvo daromas nusižengimas prieš mus. Visa tai šiandien yra sutvarkyta. Antras teigiamas žingsnis, mano nuomone, kad dalis pensijos, ta bazinė dalis, yra mokama iš biudžeto. Čia galima svarstyti įvairios fondų valdytojams yra naudingesnis. Jeigu gašdini, tikiesi, kol vis visiškai nepagrįstos idėjos, bet jos fondų valdytojams yra naudingesnis. Jeigu gašdini, tikiesi, kol vis visiškai nepagrįstos idėjos, bet jos fondų valdytojams yra naudingesnis. Jeigu gašdini, tikiesi, kol vis visiškai nepagrįstos idėjos, bet jos fondų valdytojams yra naudingesnis. Jeigu gašdini, tikiesi, kol vis visiškai nepagrįstos idėjos, bet jos fondų valdytojams yra naudingesnis.

G. JAKAVONIS: Kai aš pasakaitau, kad nuo manęs pradedu atskaityti privalomai, man kyla klausimas, kodėl iš manęs kažkas turi privalomai atskaityti pinigų į tam tikrus fondus. Jeigu čia mano pinigai, o valstybė mane verčia kažką daryti, gal man vertėtų kreiptis į Strasbūrą? Kodėl valstybė su manimi taip elgiasi? Kaip jūs, pone Boguslavai, vertinate šią situaciją?

Boguslavas GRUŽEVSKIS
Darbo rinkos tyrimų instituto vadovas

Reikia skatinti žmones kaupti senatvei, kadangi senatvė bus vis brangesnė

daryta. Manęs netenkina du dalykai. Bendro įmokos tarifo sumažinimas dabar tikrai neatitinka mūsų pokyčių, ypač ateities demografinių pokyčių. Jis neturi prasmės, nes sumažino pakeičiamumo normą. Man buvo keista, kad mūsų dabartinis socialinės apsaugos ir darbo ministras ne tik tam nesipriešino, bet pats ir pri-

statė šią poziciją. Nesuprantama, kaip pati Vyriausybė skatina mažinti pagrindines bazines pensijos keičiamumo normą. Aš kalbu apie valstybės socialinio draudimo pensiją. Šis žingsnis buvo neefektyvus. Yra numatyta tik skatinti užimtumą, kadangi bendrai SODROS įmokos sumažinimas turėjo sumažinti darbo jėgos kaštus. Pagal demografinius pokyčius mums tai nėra problema, kadangi šiandien darbo jėga yra deficitinė, todėl ji ir taip turi paklausti suplakti. Pirmiausia aš palaikysčiau tai, kad reikia skatinti žmones kaupti senatvei, kadangi senatvė bus vis brangesnė. Bus vis daugiau vyresnio amžiaus žmonių, tad kiekvienam iš mūsų teks pasirūpinti savimi. Turėtumėm kalbėti apie fondų disponuojamo turto kontrolę. Dabar yra susitarta, kad per trejus metus dvigubai sumažės administracinis mokeskis. Galvotumėm, kad tai yra didelis plusas: dešimt metų nebuvo nieko daryta, o dabar susitarta, kad per pusę sumažins šią sumą. Gal reikia labiau kontroliuoti? Keista, kad ši suma, kaupiama antros pakopos pensiniuose fonduose, nėra draudžiama. Keista, kaip tai galima leisti.

Trečias klausimas, kuris galėtų būti svarbus, - pinigų paėmimo galimybės. Dabar yra tri - pensinis amžius ir mirtis. Bet gal galėtų būti kokia sunki liga, kad tie pinigai labiau tarnautų piliečiams. Svarbus klausimas, kaip tą administravimą sutvarkyti, kad nebūtų piktnaudžiavimo, išnaudojimo, jau nekalbant apie vagystes ir pan.

G. JAKAVONIS: Ponas Boguslavas paminėjo mūsų demografinę padėtį. Žinau ne vieną atvejį, kai tautiečiai dirba Vokietijoje ne tam, kad gautų pilietybę, bet tam, kad sugrįžę į Lietuvą gautų vokišką pensiją. Gaila, kad mūsų pokalbyje negalėjo dalyvauti Povilas Gylys, parašęs nema-

galimybę išeiti iš to kaupimo parašę pareiškimą. Kiek skaičiau, tik 2 proc. išėjo. Yra sudaryta galimybė žmogui nutraukti kaupimą antroje pakopoje, tad Konstitucinis Teismas neturėtų ką nors kardinaliai pakeisti.

Kalbant apie fondus, jie yra tam tikra dalimi apdrausti ir negali šiaip išnykti, kad žmonėms nieko neliktų. Prisiminkime Ameriką krizės atveju. Kažkada sutikau išsigandusį Valdą Adamuką: jis sako, kad jo visi pensijų fondai žlunga, ten yra suduotas skaudus smūgis, ypač tokiais kriziniais atvejais, kai žmonės praranda santaupas. Noriu pasakyti, kad tokie variantai yra galimi, bet jie turi būti apdrausti ir valstybės kontroliuojami.

B. GRUŽEVSKIS: Mes turime ieškoti būdų, kad tai būtų apsaugota erdvė. Negalima visko išvengti, juk būna ir žemės drebinimų. Bet reikia labiau saugios aplinkos normos ribose. Pasaulyje yra įvairios sistemos - yra labiau liberalios, yra labiau saugios. Mums Lietuvoje reikėtų žiūrėti į saugesnį variantą. Jis dabar yra įdiegtas, o ar jis yra pakankamas, ar ne - apie tai turime kalbėti.

G. JAKAVONIS: Kaip matyti iš pavyzdžių, Amerika nesutvarko su fondais, todėl visuomet kyla abejonė, ar mes sugebėsime susitvarkyti.

R. LAZUTKA: Reikėtų atsidaryti mūsų Lietuvos centrinio banko puslapyje, ten yra paskelbta, kad per praėjusius metus mūsų pensijų fondai nukrito žemyn 3,9 proc. vidutiniškai, o SODROS pensija išaugo 7,5 proc. Esminis dalykas, kuris yra neskiriamas - SODROS sistema yra socialinės apsaugos sistema, o privatūs pensijų fondai nėra apsaugos sistema. Jiems keliama reikalavimai, kad jie garantuotų kažkokią dydžio pensiją. Dauguma Lietuvos žmonių turi sutartis su pensijų fondais dėl kaupimo, tegul atsiverčia ir paskaito. Bus matyti, kad jokio įsipareigojimo išmokėti tam tikrą sumą ten nėra. Socialinio draudimo įstatyme yra parašyta, kaip yra apskaičiuojama pensija, ir Lietuvoje kiekvienas žmogus, dir-

šais, tiek jie susitaupo. Vakarų šalyse mes nerashme tokių sistemų, kurias finansuotų valstybė ir būtų taupoma rinkose, būtų perkami vertybiniai popieriai, kurie svyruoja. Niekur nėra pasakyta, kad žmogui, kaupiančiam 30 metų, bus išmokėta tam tikra suma. Niekas negali to pasakyti, nes globalios rinkos yra svyruojančios ir vėten nėra kur nueiti ir protestuoti. Čia, Lietuvoje, jeigu pensijos yra mažos, galima ateiti prie Seimo ir protestuoti. Vakarų šalyse valstybės niekur nefinansuoja tokių sistemų. Ką reikšia pasakymas, kad valstybė skatina kaupti? Remiam ta is pačiais pinigais. Žmonės sumoka mokesčius, jie paima iš tų mokesčių ir žmogui atiduoda 16 Eur per mėnesį, kad jis nie nęstų į privatų pensijų fondą. Kam tas žaidimas? Dar blogiau yra tiems, kurie negali taupyti, nes jie jau nedirba, bet tie patys pensininkai perka prekes, o į prekybos įstatyme yra parašyta, kaip yra apskaičiuojama pensija, ir Lietuvoje kiekvienas žmogus, dir-

R. LAZUTKA: Mums reikėtų patiens labiau savimi rūpintis. Galiu tik pritarti, kad reikia būti patriotais, rūpintis savo šalimi ir tuomet ji bus labiau sutvarkyta ir skurdo bus mažiau, pensijos bus didesnės.

B. GRUŽEVSKIS: Pagrindinė problema yra kapitalo ir darbo santykis, kadangi ekonomika yra gana tvari ir efektyvi. Pirmiausia daug rimčiau turi būti sutvarkytas progresyvumo klausimas, kuris, kalbant apie pajamų apmokestinimą, turi būti žymiai aukštesnis. Antras žingsnis - kapitalo apmokestinimas. Kontrolė, skaidrumas turėtų būti tie žingsniai, kurie skatintų patriotiškumą, o ne atvirksčiai. Kiekvienas žmogus turi santykį su valstybe per savo poreikį tenkinimą. Jeigu poreikių tenkinimas yra labai aukšto lygio, jeigu kai kurie poreikiai tenkinami net man nežinant, tuomet auge pasitiekėjimas, noras būti varda pasitiekėjimas, noras būti augančiose sistemose, kuri rūpinasi manimi. Manau, dabartinė pensijų sistema kinta gerąja kryptimi, tačiau to kitimo pagreitį yra nepakankamas.

G. JAKAVONIS: Kaip, jūsų nuomone, reikėtų vertinti PVM mažinimo galimybes maisto produktų kainoms, jeigu, kaip minėjo ponas Romas, dalis PVM eina ir pensijoms.

B. GRUŽEVSKIS: Supraskime svarbų dalyką, kad pas mus visos reformos yra atliekamos įvyvendinamos. Kodėl? Kai planuojama reforma, ji galvojama pagal principus, žiūrint į tam tikrus modelius. Dirba mokslininkai, specialistai, kviečiami ekspertai iš užsienio. Bet kai jau reikia įgy-

vendinti, mes pamirštame principą atstovauti valstybės interesus. Mes pradėdami atstovauti tik savo interesams, žiūrim, kiek turim pinigų ir kaip juos perskirstyti. Tuomet viskas ir žlunga. Esama daug įvairių sferų, kuriose sugalvota šimtai gerų sprendimų, tačiau kai jie pradėdami įgyvendinti tai kurios įtakosingus patamato, kad jie nukenčia, kad jiems tie sprendimai yra nepalankūs, tuomet viskas ir subliūkšta. Politinėje sistemoje nėra stuburo, kuris galėtų išreikalauti laikytis principų.

G. JAKAVONIS: Kad ir kaip būtų, pensijų reforma jau įvyko. Norėtūsi išgirsti kiekvieno jūsų nuomonę, koks modelis būtų idealiausias Lietuvai?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

Amerika nesutvarko su fondais, todėl visuomet kyla abejonė, ar mes sugebėsime susitvarkyti

A. PAULIAUSKAS: Aš atsakysiu ne kaip socialinės srities specialistas. Nuo pat pradžių mūsų žmonės neautė, kad jie dirba savo valstybei: reikia ją apgauti, reikia mokesčių nemokėti, reikia išsisukti, daryti taip, kad valstybei nektektų. Iš kur tuomet atsirast pensijos? Jeigu nėra poreikio sąžiningai mokėti mokesčius, vengti vokielių, slėpimų... Nesakau, kad viskas turi būti idealu. Vakaruose taip pat vyksta apgaudinėjimas, slėpimai, tačiau ne tokiu masteliu kaip pas mus. Kodėl danai supranta, kad jeigu jie moka mokesčius, tai jie viską gauna atgal. Manau, pas mus pasirikimas yra, tačiau jeigu mes meluosime ir apgaudinėsime, nė vienas modelis neveiks.

R. LAZUTKA: Mums reikėtų patiens labiau savimi rūpintis. Galiu tik pritarti, kad reikia būti patriotais, rūpintis savo šalimi ir tuomet ji bus labiau sutvarkyta ir skurdo bus mažiau, pensijos bus didesnės.

B. GRUŽEVSKIS: Pagrindinė problema yra kapitalo ir darbo santykis, kadangi ekonomika yra gana tvari ir efektyvi. Pirmiausia daug rimčiau turi būti sutvarkytas progresyvumo klausimas, kuris, kalbant apie pajamų apmokestinimą, turi būti žymiai aukštesnis. Antras žingsnis - kapitalo apmokestinimas. Kontrolė, skaidrumas turėtų būti tie žingsniai, kurie skatintų patriotiškumą, o ne atvirksčiai. Kiekvienas žmogus turi santykį su valstybe per savo poreikį tenkinimą. Jeigu poreikių tenkinimas yra labai aukšto lygio, jeigu kai kurie poreikiai tenkinami net man nežinant, tuomet auge pasitiekėjimas, noras būti augančiose sistemose, kuri rūpinasi manimi. Manau, dabartinė pensijų sistema kinta gerąja kryptimi, tačiau to kitimo pagreitį yra nepakankamas.

G. JAKAVONIS: Kaip, jūsų nuomone, reikėtų vertinti PVM mažinimo galimybes maisto produktų kainoms, jeigu, kaip minėjo ponas Romas, dalis PVM eina ir pensijoms.

B. GRUŽEVSKIS: Supraskime svarbų dalyką, kad pas mus visos reformos yra atliekamos įvyvendinamos. Kodėl? Kai planuojama reforma, ji galvojama pagal principus, žiūrint į tam tikrus modelius. Dirba mokslininkai, specialistai, kviečiami ekspertai iš užsienio. Bet kai jau reikia įgy-

NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2019

2019 metų NACIONALINĖS VERTYBĖS pristatomos šeštadieniais „Žalgirio“ nacionalinio pasipriešinimo judėjimo priede su „Respublika“. Rašykite ir Jūs! NACIONALINIŲ VERTYBIŲ RINKIMAI 2018, A.Smetonos g. 2, Vilnius LT-01115, arba el.paštu redaktorius@respublika.net. Tel. (8-5) 212-35-25

Vydūniškos dvasios skleidėjas - mokytojas Mykolas Šeduikis

Mykolas Šeduikis - Alantos krašto (Molėtų r.) šviesuolis, miestelyje mokytojaves 1926-1971 metais, dėstęs piešimą, braižybą, muziką, psichologiją, vadovavęs mokyklos orkestrėliui, mokinių chorui, organizavęs parodas, dainų šventes, piešęs dekoracijas saviveiklos kolektyvams, grimavęs artistus... Ir kiekviena žingsnyje skelbęs Vydūno mintis. Šiandien jis priskiriamas ir XX a. vidurio Lietuvos dailės istorinės tapybos atstovams. Jo kūrybinis palikimas buvo restauruotas ir pristatytas Seime, o po to įkurdintas Alantos gimnazijoje, jo vardo muziejuje.

Mykolo talentas

Gimė ir augo Mykolas Šeduikis Zarasų krašte, Degučiuose. Ten, kur Šeduikių giminė gyveno jau 400 metų... Kai mažajam Mykoliukui buvo vos 10 metų, vyko Pirmasis pasaulinis karas, jis skaičiavimo sąsiuvinyje piešė mūšius tarp carinės Rusijos ir kaizerinės Vokietijos. Caro armijos karininkas, pamatęs tokius piešinius, uždraudė jam paįsyti, mat dažnai jie pralaimėdavo... O kai Degučius buvo užėmę vokiečiai, tai vokiečių karininkas tokiais vaiko piešiniais likęs labai patenkintas ir padovanojęs akvarelę, teptuką ir spalvotus pieštukus. Berniukas, pasak brolio vaikaičio Alfonso, ir toliau iliustravęs karų kroniką, o žmonės eidavę žiūrėti. Keičiantis valdžioms, sąsiuvinis dingo, o atkurti to laiko dvasios Mykolas jau negalėjo... Tačiau visada piešė. Iš čia ir būtų galima atsekti savamokslio dailininko pomėgį istorinėms-batalinėms kompozicijoms, kurios jau po mokytojo mirties buvo ypač vertinamos: triptikas „Herkaus Manto žygis“, „Žalgirio mūšis“, tapytas septynerius metus, atsitiktinai rasta freska Alantos mokykloje - dailininko E.Huberto paveikslas „Judo pabučiavimas“ kopija.

1920 m. M.Šeduikis mokėsi Zarasų gimnazijoje, 1926 m. buvo paskirtas į Alantą mokytoju, o 1928 m. vasarą, būdamas lietuvių kalbos ir literatūros kursuose Palangoje, pirmą kartą susitiko su Vydūnu. (Nors pirmoji žinia apie Vydūną jį pasiekė gimnazijoje iš gamtos mokytojo J.Kardelio, o paskui po pagalve rado ir Vydūno raštus: „Amžina ugnis“, „Prabočių šešėliai“, „Žvaigždžių takais“.) Po šio susitikimo M.Šeduikis tapo tarsi „apkerėtas“, kiekvienam sutiktam aiškino ir kalbėjo apie filosofą-žinį Vydūną, kuris smarkiai paveikė ir mokytojo gyvenimo būdą bei sustiprino tikėjimą laisva ateitimi. Nors jis, regis, visada gebėjo būti laisvas, tiek savo mintimis, tiek darbais... Vydūnas jį skatino ir piešti. Leido nutapyti jo portretą ir net pasirašė autografą. Liudininkai pasakoja, jog Šeduikio sukurtas Vydūno portretas neturėjęs sau lygaus:

► Kūrybos akimirka

Vydūno dvasingumas čia žėrėjęs kaip saulė...

Būtent M.Šeduikį Vydūnas išsirinko savo paskaitų ciklo iliustratoriumi Palangoje. Jis turėjo nupiešti vaizdinius plakatus temoms: „Jaunimas - grožė lietuvių“, „Paslaptina visata ir žmogaus didybė“. Galbūt jis pastebėjo jame tai, ką žinojo ir savy turint: „išrinkti esti žmonės tie, kurie, nors ir nemiklinti, bet yra pilna širdimi, spindinčia siela, giedra dvasia“.

„Džiaugsmo Dievas“

Taip jį apibūdino buvusi M.Šeduikio mokinė Vitalija Lamauskaitė-Miškinienė, sakydama, kad tuomet visiems atrodė, jog mokytojas gyvens amžinai... Atrodė, kad jis nieko nemoko, o tik nukreipia teisinga linkme. Jo dėstomus dalykus ne išmokdavai, o pamildavai. Kiekviena pamoka buvo jo kūrybos proveržis, maža improvizacija, nes tuomet nebuvo jokių planų, o jei ir buvo, tai M.Šeduikis jų neturėjo. Kuo ypatinga buvo tuomet Alanta? Tuomet

met visi dainavo, Alantoje kartu su mokytoju buvo šviesiau gyventi... Jis veikė mokinių vaizduotę savo piešiniais, žodžiu, nekasdieniška asmenybe. Buvo muzikalus. Grojo smuiku, fortepijonu. Pats gaminosi smuikus...

Jau būdama Dailės instituto studente visuomet užsukdavusi pas jį pasilabinti, pasišnekėti. „Kokia tu laiminga, Vitalija, juk vaikštai po Meno sodą ir raškai jo vaisius“, - yra pasakęs mokytojas. Tuomet, sako, pareidavusi namo visai kitos nuotaikos.

„Mokytojas net pačiu kritiškiausiu atveju mokėjo rasti atramos tašką ir jo pasakytus žodžius priimdavai kaip didžiausią dovaną. Jis buvo toks, koks yra... neturėjo slaptų minčių, nesiekė nieko savanaudiško, neturėjo pavydo jausmo. Jeigu kitam sekėsi, jis labai džiaugėsi. Jis buvo Džiaugsmo Dievas ir pats džiaugsmą dalino kitiems. Manau, kad už tai jį visi mylėjo. Jo nuoširdumas, atvirumas, meilė kitiems, buvo nenusakomi, pradedant gamta, aplinka, žmonėmis, ir

pagaliau Tauta, Lietuva“, - prisimena auklėtinė.

Tą patvirtinti galėtų ne vienas alantiškis, o ypač Danielius Drazdauskas, nes M.Šeduikis buvo ir jo tėvo draugas. Tėvui mirus, Mykolas ėmėsi, pasak Danieliaus, globoti ir jį, devynerių metų vaiką, palaikė jį dvasiškai, morališkai. Ir dėl to, kad Danielius vaikystėje laikė rankose teptuką, o mokytojas Mykolas jį va-

dino „modernistu“, paskui, jaunystėje, dirbo dailininku-apipavidalinioju, greičiausiai galima „kaltinti“ mokytoją M.Šeduikį.

Alantoje dar ilgai, kol nesudėgė, stovėjo namelis, kuriame gyveno mokytojas Mykolas. Viskas ten buvo taip, kaip ir jam gyvam besant. Eleonora Grigaitė - geroji namų dvasia ir mokytojo gyvenimo palydovė, saugojo Mykolo paliktą aurą, kiek įmanydama, rūpinosi nameliu, aplinka, kad galėtų apsilankyti visi norintys, pažinoję ar tik apie M.Šeduikį girdėję žmonės. Tik, anot buvusios mokinės Vitalijos, tylėjo ant sienos sukabinti smuikai ir neskambėjo fortepijonas. Bet, atrodo, jog mokytojas čia pat, gal mokykloje, gal išėjęs pasivaikščioti, tuoj sugrįš ir ims pasakoti apie Lietuvos istoriją, paims į rankas smuiką, kambarėlis prisipildys nuostabių muzikos garsų ir vėl tvyros mokytojo dvasia...

► Mykolo Šeduikio kapas Alantos miestelio kapinėse yra įtrauktas į Molėtų rajono nekilnojamųjų kultūros paveldo vertybių registrą

Mokytojo įžvalgos

M.Šeduikis ne tik stengėsi gyventi kaip Vydūnas, bet ir vizualiai norėjo būti panašus į jį. Kiek atminė Šeduikių vaikaitis Alfonsas, dėdė mokytojas rengėsi labai tvarkingai: visada nešiojo baltus arba šviesius marškinius, išlygintas kelnes. Karštomis dienomis atsiraitodavo rankoves. Nešiojo įvairių spalvų kaklaraiščius, avėjo nublizgintus batus, kartais užsidėdavo skrybėlę. Nemėgo jis ir kaimiškų valgių. Stengėsi nuo jų atsakyti, nes buvo vegetaras ir abstinentas, valgė tik jam vienam tinkamu laiku - pieniškus valgius, olandišką sūrį, balintą pupelių kavą, įvairias sriubas, vaisius ir daržoves. Galima sakyti, jog nesirgo, o jei sirgo, tai nevarėjo jokių vaistų.

Vienas artimiausių M.Šeduikio draugų Alantoje buvo daktaras Juozas Mažeika. Jiedu eidavo pasivaikščioti po apylinkes, paežerėm, Virintos krantais. Ten maudydavosi iki pirmųjų šalnų, o žiemą trindavosi sniegu. Šnekėdavosi jiedu apie biosroves, medžius, lankė ažuolynus.

Nuo mokytojo vydūniška dvasia, matyt, užsikrėtusi ir Vitalija Miškinienė. Baigusi studijas, ji dirbo Liaudies buities muziejuje dailininke-tekstilininke, kūrė sodybų interjerus, sako, irgi praktikavusi su kitais bendradarbiais pasivaikščiojimus gamtoje, o paskui ir darbas geriau sekėdavo.

► Būtent Mykolą Šeduikį Vydūnas išsirinko savo paskaitų ciklo iliustratoriumi Palangoje

Alantos apylinkės, kaip ir likę žmonės, turbūt daug ką mena. Ir kaip mokytojas guldavosi ant žemės, išskėdavo rankas ir užsimerkęs tylėdavo, kaip apglėbdavo ažuolą ir indavo arba palikdavo energiją, kaip mokėjo užhipnotizuoti šunį, prisijaukinti varlę... Kalbėjo apie Visatos erdves, atveriančias žmogui neišmatuotas galimybes, apie indų jogus ir visur turėjo pavyzdžiu Vydūną: „gražu yra tai, kas teikia palaimą... Žmogus gimė laisvas, toks turėtų ir gyventi, nekenkdamas artimiesiems“.

Ir vis dėlto jis turėjo įžvalgą. Pasak jo kolegos Antano Pivoro, nuo kalbų apie praeitį, Mykolas pereidavo į dabartį ir ateitį. Tuo metu buvo minimi Indijos įvykiai. M.Šeduikis primindavo Rytų filosofijos įtaką išvaduojant šalį iš kolonializmo jungo, o šiuose pavyzdžiuose jis matęs ir Lietuvos išsivadavimo kelią be kraujo praliejimo...